

ULOGA VOLONTIRANJA

u prevenciji vršnjačkog nasilja

IMPRESSUM:

Izdavač: Udruga „MI“ – Split

Autorice: Anja Marković, Antonia Matković, Tanja Tešija

Urednica: Nives Ivelja

Grafičko oblikovanje: Artworkks

Tisak: ACT Printlab d.o.o.

Godina izdanja: 2017.

Nakladnik: Udruga „MI“ – Split

Adresa nakladnika: Sinjska 7, 21 000 Split

Web: www.udruga-mi.hr

E-mail: info@udruga-mi.hr

ISBN: 978-953-7475-07-9

”
*Kako odrastaš, postajat će ti sve jasnije
da imaš dvije ruke - jednu da pomogneš sebi
i drugu da pomogneš drugima!*

Audrey Hepburn

KAZALO

Projekt „Volontiranjem protiv nasilja“	04
Volonterske akcije	06
Odgoj za volontiranje	09
Dobrobiti volontiranja za školu, učenike i zajednicu	10
Problematika vršnjačkog nasilja	11
Uloga volontiranja u prevenciji vršnjačkog nasilja	13
<i>Prilog:</i> Preporuke za uspostavljanje i vođenje volonterskih klubova u školama	16
Zaključno	17
Zahvala	18
Literatura	18

VOLONTERSKE AKCIJE

U okviru projekta provedene su tri volonterske akcije.

U OŠ Antuna Masle (Orašac) učenici su samostalno snimili video uradak o nasilju "Kristijanov (ne)sretni život"¹. U kratkom filmu učenici su predložili nenasilna rješenja nasilnih situacija u kojima se našao izmišljeni junak filma Kristijan. U filmu su uspjeli vratiti se u prošlost i ispraviti sve što je pogrešno napravljeno.

Učenici OŠ Stobreč su u sklopu svoje volonterske akcije posjetili djecu i mlade s intelektualnim teškoćama, korisnike Centra za odgoj i obrazovanje Juraj Bonači. Uz sadnju drva prijateljstva i zajedničko druženje, otkrili su nove načine za kontakt s vršnjacima koji su po nečem drugačiji. Otvorili su prostor za osobni rast, razvijajući empatiju i smanjujući isključivost.

Učenici OŠ Pučišća (otok Brač) posjetili su starije i nemoćne sumještane. Odnijeli su im prigodne darove i s njima se družili. Učenici su prepoznali skupine kojima svojim volonterskim doprinosom mogu uljepšati život. Naučili su dosta i o svojim snagama i važnosti volontiranja za njihovu zajednicu.

¹ Film možete pogledati ovdje: https://www.youtube.com/watch?v=0Xb_yXr7T9I

ODGOJ ZA VOLONTIRANJE

Kada govorimo o volontiranju, možemo govoriti o velikom broju asocijacija, ključnih riječi i pojmova, ali u svojoj suštini volontiranje je neplaćeni dobrovoljni angažman pojedinca za dobrobit nekog drugog ili društva općenito. Sličnu definiciju možemo naći i u Zakonu o volonterstvu (NN 58/07 i 22/13):

Volontiranje je aktivnost ili usluga od interesa za Republiku Hrvatsku koja dovodi do poboljšanja kvalitete života, izgradnje socijalnog kapitala, osobnog razvoja, do aktivnog uključivanja osoba u društvena zbivanja te do razvoja humanijega i ravnopravnijega demokratskog društva.

Volontiranje je posebno baš zbog toga što **volontirati može svatko** - bez obzira na dob, spol, uvjerenja i slično. Zakon o volonterstvu prepoznaje volontera kao fizičku osobu stariju od 15 godina, ali ostavlja prostora i za volontiranje učenika u osnovnoj školi (mlađih od 15 godina), što se naziva odgojem za volontiranje. U sklopu odgoja za volontiranje, učenici mogu biti uključeni u volonterske aktivnosti organizirane u odgojne i obrazovne svrhe od strane odgojno-obrazovnih ustanova, ustanova socijalne skrbi ili drugih pravnih osoba pod posebnim uvjetima i to jedino uz pisanu suglasnost zakonskog zastupnika. Djecu i mlade u odgojno-obrazovnom sustavu Republike Hrvatske te u neformalnim oblicima učenja potrebno je upoznati s vrijednostima, ulogom i značajem volontiranja, omogućiti im stjecanje iskustva volontiranja te kroz građanski odgoj i obrazovanje razviti cjelovitu osposobljenost za volontiranje, društvenu solidarnost i aktivno građanstvo (Zakon o volonterstvu, NN 58/07 i 22/13).

S obzirom da se u sklopu odgoja za volontiranje volontirati treba u odgojno-obrazovne svrhe, odgovornost za uključivanje djece i mladih u odgojno-obrazovnom sustavu u volonterske aktivnosti leži na nastavnom osoblju i/ili školskom koordinatorskom volontera koji je odgovoran za provođenje volonterskog programa u školi (motiviranje učenika, vođenje volonterskog kluba, praćenje volonterske satnice, pronalazak volonterskih angažmana, suradnja s volonterskim centrom...)

DOBROBITI VOLONTIRANJA ZA ŠKOLU, UČENIKE I ZAJEDNICU

Volontiranje razvija kompetencije, znanja i vještine, potiče na djelovanje u zajednici, utječe na osjećaj pripadnosti zajednici (razredu, školi i šire) te donosi nemjerljive prednosti školi, učenicima i lokalnoj zajednici.

Dobrobiti za školu:

- djeluje kao "škola - prijatelj zajednice", odgovara na stvarne potrebe zajednice
- jačanje pripadnosti škole zajednici
- osjećaj zadovoljstva školskog kolektiva
- bolji odnos između nastavnika i učenika
- obogaćen školski kurikulum i predmetna nastava

Dobrobiti za učenike:

- razvijanje samopouzdanja
- razvijanje osjećaja empatije
- osjećaj korisnosti i pripadnosti školi i razredu
- jačanje svijesti o vlastitim mogućnostima za volontersko djelovanje
- razvijanje kritičkog mišljenja i prosuđivanja
- razvijanje novih znanja i vještina
- širenje društvenog kruga
- korisno i kreativno provođenje slobodnog vremena

Dobrobiti za zajednicu:

- osviješteni mladi ljudi kao aktivni članovi društva
- rješavanje stvarnih problema u zajednici volonterskim djelovanjem
- stvaranje novih vrijednosti u zajednici

PROBLEMATIKA VRŠNJAČKOG NASILJA

O nasilju među djecom ili o vršnjačkom nasilju, koje je bilo i glavni fokus našeg projekta, možemo govoriti kada jedno dijete namjerno i uzastopno nanosi štetu drugom djetetu koje percipira slabijim od sebe. (Olweus, 1998., prema Sušac i sur., 2016.) Vršnjačko nasilje najčešće se dijeli u dva glavna oblika: tjelesno (udaranje, guranje, štipanje i slično) i verbalno (vrijeđanje, ruganje, širenje glasina i sl.). Navedena dva oblika nasilja imaju četiri podvrste: emocionalno (izdvajanje, ignoriranje i sl.), kulturalno (vrijeđanje na rasnoj, religijskoj, nacionalnoj osnovi i sl.), seksualno (neželjeni fizički kontakt i uvredljivi komentari) i ekonomsko (npr. krađa i iznuda novca) nasilje (Sušac i sur., 2016.).

Djeca uključena u vršnjačko nasilje u njemu imaju različite uloge: **počinitelji, žrtve i počinitelji-žrtve** (djeca koja su ujedno i žrtve i počinitelji nasilja), no određeni broj djece su i promatrači. Prema kanadskim istraživanjima (O'Connell, Pepler i Craig, 1999.; Craig, Pepler i Atlas, 2000.; prema Sesar, 2011.), u više od polovice slučajeva u kojima se djeca susretnu s nasiljem u školi, ona ga pasivno promatraju i prešutno odobravaju.

Fenomen vršnjačkog nasilja nikada nije direktna pojava, neovisna od okolnih faktora, već je uvijek izvedenica i dapače sigurno, posljedica uvjeta koji vladaju u pozadini same manifestacije događanja. **Dr. sc. Dubravka Kocijan-Hercigonja**, stručnjakinja iz područja dječje psihijatrije, kao dva glavna faktora koji

doprinosu pojavljivanju nasilništva među djecom¹ navodi situaciju u **obitelji** (nedostatak stabilne emocionalne podrške, slab nadzor i zanemarivanje, oponašanje nasilničkih ponašanja roditelja, braće i sestara...) i **školi** (nedostatak nadzora i nadgledanja, "negativna školska klima", neadekvatno ponašanje nastavnika poput ismijavanja, prijetnji i fizičkog nasilja, stav nastavnika prema nasilju...).

Ovisno o metodologiji istraživanja, procjenjuje se da je među osnovnoškolskom djecom (od 10. do 14. godine) **u Hrvatskoj oko 20% djece žrtava nasilja, 10% djece su počinitelji nasilja, dok je oko 16% djece ujedno i počinitelj i žrtva**. Dodatno, istraživanja pokazuju da vršnjačko nasilje raste s dobi kada se radi o broju učenika koji su uključeni kao počinitelji i počinitelji-žrtve, dok udio djece koja su isključivo žrtve vršnjačkog nasilja opada. (Sušac i sur., 2016.) Slične rezultate pokazuju i istraživanja provedena u Španjolskoj, Italiji i Engleskoj. Na razini Europske unije, najmanji postotak djece uključene u nasilne situacije je u Švedskoj (5% žrtava nasilja, 3% počinitelja nasilja i 1% počinitelja-žrtava). (Nansel i sur., 2004., prema: Sušac i sur., 2016.)

Smanjenje postotka djece uključene u nasilne situacije u državama s uspješnim programima usmjerenima ka suzbijanju vršnjačkog nasilja (poput Norveške i Švedske) nije došlo preko noći. Najuspješnija prevencija je ona koja uključuje više dionika (nastavno i stručno osoblje škole, roditelje i samu djecu).

¹ Detaljnije o uzrocima nasilja među djecom: <http://www.elan-savjetovanje.hr/>

Škole u skandinavskim zemljama često provode kompleksni program sastavljan od strane švedskog profesora Dana Olweusa, a koji uključuje tri komponente. U prvoj komponenti se obavlja istraživanje prevalencije nasilja među djecom, a rezultati tog istraživanja se iznesu roditeljima i nastavnom osoblju koji dalje zajednički osmišljavaju strategiju prevencije nasilja. U drugoj komponenti djeca na razini razreda prolaze kroz različite radionice i kontinuirano međusobno raspravljaju o nasilju. U trećoj komponenti, djeca koja su počinila nasilje, djeca koja su nasilje pretrpjela te njihovi roditelji individualno prolaze tretman intervencije i podrške.²

Ovakvi kompleksni programi često koštaju mnogo i zahtijevaju angažman dodatnih djelatnika, što vrlo često nije izvedivo u uvjetima hrvatskih škola, no ono što je prijeko potrebno je što više i što češće s djecom razgovarati o nasilju i kod djece osvještavati prisutnost različitih oblika vršnjačkog nasilja. Poželjno je jačati njihove emocionalne i socijalne vještine te ih podučavati nenasilnoj komunikaciji i mirnom rješavanju sukoba (medijaciji). Važno je postaviti jasna razredna pravila i osvijestiti djecu da neprimjerena (nasilna) ponašanja imaju negativne posljedice na žrtve, ali i na njih kao počinitelje nasilja.³

ULOGA VOLONTIRANJA U PREVENCIJI VRŠNJAČKOG NASILJA

S obzirom na kompleksnost fenomena vršnjačkog nasilja, pravi odgovor na ovaj problem moguće je dati **dugoročno planiranim, inkluzivnim, sistemskim pristupom**. Kako ovakva vrsta intervencije nije planirana projektom ovog obujma, mi smo se u našim aktivnostima usredotočili na djecu, uključujući u jednom manjem dijelu i nastavnike, stručne službe u školama te donositelje odluka.

Kako bismo osnažili one najranjivije, a to su u ovoj priči djeca (kako žrtve, tako i počinitelji vršnjačkog nasilja), odlučili smo ih educirati kroz ciklus radionica na način da steknu **znanja, vještine, primjerene stavove i obrasce ponašanja** potrebne za aktivno sudjelovanje u zajednici i smanjenje svih pojava oblika nasilja.

Metodološki smo odgojem za volontiranjem, kao dijelom građanskog odgoja, odlučili podići vještine za nenasilno djelovanje djece.

Naime, među često spominjanim uzrocima nasilja među djecom su iskustva nedovoljno zadovoljenih emocionalnih i razvojnih potreba te odsustvo empatije kod djece počinitelja nasilja. S druge strane, djeca sa nedostatkom samopouzdanja su najčešće ona djeca koju prepoznamo kao žrtve nasilja.

Volontiranjem kao djelovanjem za dobrobit druge osobe ili opću dobrobit kod volontera

se razvija i jača **empatija**. Kad je riječ o volontiranju s osjetljivim skupinama (npr. osobama s invaliditetom, osobama s posebnim potrebama, bolesnima i starijima...), obavezan korak u pripremanju volontera za volonterski angažman je edukacija o korisnicima s kojima će se susresti i senzibilizacija volontera za probleme s kojima se te osobe susreću. Kroz takvu edukaciju i kroz samo iskustvo kontakta s osobama u nepovoljnom položaju, volonter razvija razumijevanje (na razini prikladnoj za njega/nju) za težinu situacije u kojoj se korisnik volontiranja nalazi. Uz dobro koordiniranje volonterskog angažmana ili u ovom slučaju, odgoja za volontiranje, dijete će gotovo sigurno razviti novo razumijevanje prema krajnjem korisniku i/ili problemima s kojima se te osobe susreću te u konačnosti - empatiju.

Osim empatije, kroz volontersko iskustvo kod volontera se razvija i **samopouzdanje**. Sam čin volontiranja, na podsvjesnoj razini govori volonteru da je on taj koji ima nešto za dati onome kome treba (vrijeme, društvo, podršku, osmijeh, informaciju, itd.), što na neki način kod njega stvara svijest da je bogat, jer nečega ima više. Osim toga, ako je volontiranje organizirano sukladno smjernicama za kvalitetne volonterske programe¹ onda dijete koje volontira cijelo vrijeme ima i kvalitetnu podršku, što često rezultira i kvalitetno obavljenim volonterskim zadatkom.

² Detaljnije o Olweusovom programu: <http://www.blueprintsprograms.com>

³ Više savjeta: <http://www.hrbrabitelefona.hr>

¹ Više o standardima kvalitete za volonterske programe: http://www.volonterski-centar-ri.org/wp-content/uploads/SKVP_final_CRO.pdf

Uz uspješan završetak volonterskog zadatka, zadovoljstvo uspješno odrađenim poslom i možebitno zahvalnost krajnjeg korisnika ili društvena pohvala (ovdje veliku ulogu imaju nagrade i priznanja škole!) utječu na povećanje pozitivne slike o sebi pa tako i na samopouzdanje.

Zbog svega navedenog, smatramo da je volontiranje veoma primjeren alat u području prevencije i smanjenja nasilnog ponašanja izvan obiteljskog kruga, a sigurno ima potencijal utjecanja na razvoj zdravije dinamike i unutar obitelji na području tzv. obiteljskog volontiranja, no to područje volonterstva je u Hrvatskoj tek u začetcima i možda tema tek neke buduće brošure.

Sudeći prema povratnim informacijama od učenika, volonterska iskustva su uz **edukativnu svrhu** imala i **motivirajući** odgojni efekt za aktivno (su)djelovanje djece u društvu sukladno njihovim željama za nastavkom i kreiranjem novih pozitivnih volonterskih iskustava.

U Osnovnoj školi Antuna Masle pokrenut je paralelno i proces edukacije učitelja i članova stručnih službi za upravljanje volonterskim programima i pokretanje školskog volonterskog kluba u školskoj godini 2017./2018.

Kornelija Koncul
ravnateljica Osnovne škole
Antuna Masle – Orašac

Svakako smo svi mi u školi svjesni koliko je potrebna ovakva vrsta suradnje u izgradnji adekvatnog stava prema ovim temama (volontiranje i nenasilje) i drago mi je vidjeti da su naša djeca dobila mogućnost povećati svoja znanja i vještine na tom području. Moram priznati da sam i sama ostala pomalo zatečena koliko su se zdušno uključili u odabranu volontersku akciju i mislim da mi je njihov samostalni kratki film koji je njihov nenasilje uistinu vrlo pozitivno iznenađenje.

mr. spec. Vedrana Ždero
psihologinja Osnovne škole
Stobreč

Projekt u OŠ Stobreč okupio je skupinu od 27 učenika i učenica 5., 6. i 8. razreda. Na radionicama koje su se, naravno, odvijale u suprotnoj smjeni od redovne nastave redovito je bilo veselo, dinamično, pametno, a učenici su iskazivali snažnu motivaciju koja nije posustajala kako se projekt bližio svome završetku. Radionice su se i evaluirale, a ocjene učenika o korisnosti i zanimljivosti sadržaja bile su ocijenjene odličnim. Učenici su svojim sudjelovanjem u projektu doprinijeli njegovanju pozitivne i sigurne atmosfere u školi. Posebno se učenike dojmio izlazak iz škole, odnosno volonterska akcija u obliku posjeta COO Juraj Bonači u Splitu gdje smo posadili stabla masline kao simbol prijateljstva te se družili sa štićenicima Centra. Učenici se i dalje raspituju za mogućnost organiziranja i sudjelovanja u sličnim projektima u našoj školi. Sadržaji i aktivnosti projekta povezali su na jednom mjestu građanski odgoj i obrazovanje te školski preventivni program na način koji je učenicima razumljiv i motivirajući.

Daniel Šantić
pedagog Osnovne škole
Pučišća

30-ak učenika od 5. do 8. razreda naše škole sudjelovalo je u projektu „Volontiranjem protiv nasilja“. U radionicama su učenici stekli znanja o osnovama volontiranja, oblicima i mogućnostima za sudjelovanje u volonterskim akcijama u zajednici. U sklopu projekta planirana je i provedena volonterska akcija u kojoj su učenici starijim sumještanima posvetili svoje slobodno vrijeme. Mislimo da je svijest o mogućnosti odvajanja vlastitog slobodnog vremena za dobrobit drugih najvrjednije što su učenici dobili kroz ovaj projekt. Budući da je u projektu aktivno sudjelovalo i nekoliko učitelja naše škole (razrednici, stručna služba), a i čitava škola je upoznata s projektom, možemo reći da je na razini škole „probuđen duh“ aktivnog građanstva i volonterstva koji će, vjerujemo, imati dugoročne rezultate. Učenici i učitelji tijekom projekta senzibilizirani su za mogućnost volontiranja, osvijestili su situacije u kojima volontiranje može pridonijeti boljitku zajednice i naučili prepoznati ciljne skupine kojima bi volonterstvo moglo unaprijediti život.

PREPORUKE ZA USPOSTAVLJANJE I VOĐENJE VOLONTERSKIH KLUBOVA U ŠKOLAMA

- Razgovarajte sa svojim kolegama i cijelim školskim kolektivom - vrlo je važno imati podršku kolega!
  - Prođite edukaciju za školske koordinate volontera na kojoj ćete se upoznati sa zakonskom regulativom volontiranja u RH, načinima motiviranja učenika na volontiranje, praćenja volonterskog rada, traženja primjerenih volonterskih zadataka učenicima itd. (kontaktirajte najbliži volonterski centar za dodatne informacije)
  - Motivirajte učenike na sudjelovanje u volonterskom klubu
  - U suradnji s volonterskim centrom pronađite motivirajuće i zanimljive volonterske angažmane
  - Pripremite učenike na volontiranje
- (posebno na rad sa specifičnim skupinama korisnika poput osoba s invaliditetom, djecom, starijima itd.)
- Redovito održavajte supervizijske sastanke s volonterima - slušajte učenike, pazite na njihovu motivaciju!
  - Vodite evidenciju volonterskih sati
  - Nagradite svoje volontere
  - Redovno evaluirajte volonterski program i rad volontera

ZAKLJUČNO

Unatoč tome što su nam u ovom projektu u fokusu bile škole te prvenstveno sprječavanje i osvještavanje vršnjačkog nasilja u školi, smatramo kako se u rješavanje ove problematike moraju uključiti svi – od roditelja i djetetove rodbine, djelatnika škole pa sve do donositelja odluka na lokalnoj i nacionalnoj razini koji imaju mogućnost financiranja kvalitetnih preventivnih projekata i programa. Budući da problematika vršnjačkog nasilja ima posljedice na cijelo društvo, svi smo mi i odgovorni sudjelovati u sprječavanju i suzbijanju takvog ponašanja. Pogotovo stavljamo naglasak na potrebi za preventivnim programima u osnovnim školama, dok nasilno ponašanje još ne postane norma (kako smo i ranije naveli – nasilje je učestalije u srednjim školama, tj. stopa djece uključene u nasilne situacije se povećava s dobi), kako se ne bi ponovio slučaj Luke Ritza.

Luka Ritz je postao simbol brobe protiv vršnjačkog nasilja kad je 2008. godine kao srednjoškolac smrtno stradao od posljedica premlaćivanja dok je čekao tramvaj na Mostu slobode u Zagrebu. Od 2009. godine Ministarstvo znanosti i obrazovanja dodjeljuje Nagradu Luka Ritz za promicanje tolerancije i škole bez nasilja.

Nadamo se da smo ovim projektom osnovnim školama, kao i samim zajednicama u kojima djeluju osnovne škole, omogućili i dobru promociju i na nacionalnoj razini. Možda naša uspješno ostvarena ideja može potaknuti i ostale zajednice s manje

mogućnosti da se uključe u provođenje sličnih pozitivnih praksi te da dugoročno potaknu pozitivne promjene, kako bi u školama bilo što manje nasilja u školama i kako bi škole zaista opravdale status mjesta nulte tolerancije na nasilje i mjesta njegovanja aktivnog građanstva i volonterstva kod djece.

ZAHVALA

Zahvaljujemo svim učenicima, učiteljima i stručnim timovima partnerskih škola OŠ Antuna Masle, OŠ Stobreč i OŠ Pučišća na spremnosti za sudjelovanje u projektu i doprinosu razvoju volonterstva. Čestitke svim partnerima na osmišljavanju novih rješenja za problematiku nasilja u našim zajednicama.

LITERATURA

- Sesar, K. (2011). Obilježja vršnjačkog nasilja. *Ljetopis socijalnog rada*, 18(3), 497-526.
- Sušac, N., Ajduković, M., & Romac, I. (2016). Učestalost vršnjačkog nasilja s obzirom na obilježja adolescenata i doživljeno nasilje u obitelji. *Psihologijske teme*, 25(2), 197-221.
- Šimunković, Gordana, Gordana Forčić, Duška Milinković, Jelena Kamenko i Lejla Šehić Relić. *Generacija za V: Zašto i kako organizirati volonterski program u školi?*. Osijek: Volonterski centar Osijek, 2011. Tiskano izdanje.
- Zakon o volonterstvu (Narodne novine, br. 58/07 i 22/13)

Pozitivna struja volonterstva...

Udruga "MI" - Split

Sinjska ulica 7,
21000, Split

021 329 130
091 329 1300

info@udrugami.hr
www.udrugami.hr

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo za demografiju,
obitelj, mlade i socijalnu politiku